

Arviointikertomus 2022

Kuva: Aki Karjalainen

Tarkastuslautakunta

9.5.2023

NOKIAN
KAUPUNKI

Sisällysluettelo

1 Puheenjohtajan katsaus.....	3
2 Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely.....	4
3 Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi	5
4 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	5
4.1 Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen	6
4.2 Muiden toimintakertomuksessa raportoitujen tavoitteiden toteutuminen	7
4.2.1 Perusturvapalvelut.....	7
4.2.2 Sivistyspalvelut	9
5 Kokonaistalouden arviointi	14
5.1 Veroprosentit Nokialla ja koko maassa	14
5.2 Tunnuslukuja.....	15

1 Puheenjohtajan katsaus

Vuonna 2022 kohtasimme jälleen haasteita globaalisti, koska Venäjän aloittama sota alkoi helmikuussa 2022 Ukrainassa ja sota jatkuu yhä edelleen. Tämä on jälleen haastanut myös Nokian kaupunkia unohtamatta kaupungin työntekijöitä ja asukkaita. Olemme joutuneet miettimään turvallisuuttamme ja huoltovarmuuttamme. Kaupungilla on myös tehty erilaisia varautumissuunnitelmia esimerkiksi sähkökatkojen yhteydessä. Lisäksi on jouduttu miettimään erilaisia keinoja energian säästämiseksi.

Vuosi 2022 oli iso muutos koko kaupungin henkilöstölle, koska paljon asioita valmisteltiin siirryttäessä hyvinvointialueelle. Tästä iso kiitos koko kaupungin henkilöstölle. Haluan myös esittää tarkastuslautakunnan kiitoksen henkilöstölle, joka siirtyi tämän muutoksen myötä hyvinvointialueen palvelukseen. Olette tehneet hienoa työtä nokialaisten terveyden ja hyvinvoinnin eteen. Kiitos myös perusturvalautakunnalle hienosta työskentelystä.

Kaupunkimme on menestynyt varsin mallikkaasti taloudellisesti. Myös muuttovoitto on ollut varsin mittavaa. Olemme monilla mittareilla pärjänneet varsin hienosti paitsi alueellisesti myös valtakunnallisesti tarkasteltuna. Lisäksi saimme tunnustusta Pirkanmaan yrittäjiltä, kun he palkitsivat meidät ”Vuoden elinvoimakuntana”. Olemme siis tehneet asioita oikein laajalla rintamalla ja kaupunkimme työntekijät voivat olla ylpeitä itsestään ja hienoista onnistumisista.

Kaupungin perusturvassa on ollut haasteita henkilöstön saatavuudessa ja osa viroista on ollut vuonna 2022 täyttämättä rekrytointihaasteiden vuoksi. Myös puheluihin vastaamisessa ja takaisinsoittopalvelussa oli vuoden 2022 aikana huomattavia haasteita. Toivoo sopii, että Nokian uuden hyvinvointi- ja sotekeskuksen myötä haasteet edes jonkin verran helpottavat. Asianmukainen, terveellinen ja toimiva työpaikka on varmasti hyvä veto- ja pitovoimatekijä. Perusturvapalvelut tuotetaan jatkossa hyvinvointialueella ja kaupunkilaisten hyvinvointityön koordinoinnista vastaa uusi hyvinvointijaosto. Toivon, että me olemme valmiita panostamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön (HYTE-työ). Hyvinvoiva kuntalainen on nostettu myös kaupungin strategiaan.

Varhaiskasvatuksen paikkojen saatavuudessa ollut haastetta mutta kaikille lapsille on paikka lopulta löytynyt mutta toki ei välttämättä lähipäiväkodista. Nuorisopalveluissa on ollut haastetta ja uudet Virran nuorisotilat eivät ole olleet toimivat vaan nyt on päädytty ratkaisuun, jossa nuorisotila siirtyy vuokratiloihin. Näitä asioita kannattaa miettiä seuraavissa rakennushankkeissa, jotta emme valmiiksi tee liian pieniä ja epäkäytännöllisiä ratkaisuja vaan pyrimme suunnittelemaan rakennukset mahdollisimman pitkälle toimiviksi emmekä niin sanotusti säästää väärässä kohtaa. Nokian nuoriso on ollut muutenkin otsikoissa ja huostaanottojen määrä on huomattava. Me tarvitsemme nuorille lisää matalan kynnyksen palveluita ja lisää panostuksia nuorten ja perheiden hyvinvointiin. Tarkastuslautakunta on ottanut jo edellisessä kertomuksessa kantaa nuorisotyön haasteisiin ja toivonkin nyt, että puheen sijaan saamme seurata tekoja. Ennaltaehkäisevä työ on ehdoton edellytys, jotta saamme tilannetta korjattua ja nuoret sekä perheet voivat hyvin. On tärkeää nuorten ja muidenkin kuntalaisten hyvinvointiin panostuksena myös tukea kolmannen sektorin toimijoita. Nuorten ja lasten liikkuminen ja harrastaminen on panostus sekä mielen että fyysiseen hyvinvointiin. Siksi on hienoa, että Nokia panostaa nyt vahvasti erilaisten harrastus paikkojen rakentamiseen. Uskon, että nämä rakennukset maksavat itsensä takaisin varmasti paremmin voivina kuntalaisina. Liikuntapaikkojen rakentamisessa ja kaikessa muussakin rakentamisessa on syytä panostaa käytettävyyteen. On hyvä miettiä rakennuksen käyttöastetta ja tilan tarvetta pitkällä aikavälillä ja pyrkiä ennakoimaan tulevaa väestömäärää. Ilolla seuran oman tyttäreni Wilmasta Suomen harrastamisen mallin tuomia vaihtoehtoja lasten ja nuorten harrastamiseen. Tätä työtä on syytä jatkaa ja vaikka panostaa vähän vielä lisääkin. Tämän hetken panostus on huomisen säästö.

Infrapalveluissa on ollut huomattavia haasteita ja mielestäni jopa isohkoja puutteita. Infran rakentamishankkeet ovat viivästyneet välillä jopa huomattavia aikoja. Myös sidosryhmien kuulemisessa on ollut haastetta, ainakin Rounionkadun osalta. Tämä on herättänyt kovasti keskustelua somessa ja turuilla ja toreilla. Tämä on kaupungillemme mainehaitta, jollaista emme tarvitse. Näihin asioihin on syytä nyt panostaa ja nostaa kuntalaisten luottamusta infran

rakentamiseen. On oltava valmiutta ja tahtoa kehittää toimintaa kohti parempaa ja oppia edeltävistä haasteista. Toivon meidän yhä enemmän panostavan myös sidosryhmien ja kuntalaisten kuulemiseen.

Työllisyyden kehitys on ollut meillä hyvää ja toivottavasti suuntaus jatkuu samankaltaisena. Työllisyys tuo paitsi verotuloja, se luo myös kokonaisvaltaista hyvinvointia. On tärkeää panostaa hyvään valmisteluun ja helppoon siirtymään asiakkaille, kun TE-palvelut siirtyvät kuntien tuottamiksi palveluiksi.

Henkilöstötyytyväisyys on kehittynyt Kunta10-tutkimuksen mukaan oikeaan suuntaan. Hyvinvoiva henkilöstö on oltava kaupungille tärkeä asia muissakin kuin juhlapuheissa ja tähän suuntaan olemme onneksi menossa mittareiden mukaan. Huolestuttavaa on, että henkilöstö kokee asiakasväkivallan uhkaa yhä enenevässä määrin. Tämä on asia, mihin on yritettävä löytää ratkaisuja, sillä jokaisella on oikeus kokea olonsa työssä turvallisiksi. Tämä on myös asia, joka on syytä ottaa huomioon, kun rakennamme uusia tiloja.

2 Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Nokian kaupungin tarkastuslautakunta on suorittanut sille lain ja valtuuston hyväksymän tarkastussäännön mukaan kuuluvat tehtävät ja esittää kuntalain 121 §:n tarkoittaman arviointikertomuksensa toimintavuodelta 2022. Nokian kaupungin kaupunginvaltuusto valitsi 16.8.2021 pitämässään kokouksessa tarkastuslautakunnan jäseniksi toimikaudeksi 1.8.2021–31.5.2025 seuraavat henkilöt:

- Teresa Kvick, puheenjohtaja (henkilökohtainen varajäsen Mira Aalto)
- Antti Tomminen, varapuheenjohtaja (Hanna Björkstедt); Tommisen tilalle valittu valtuuston kokouksessa 12.12.2022 Niina Melkko
- Juha-Pekka Mannila (Carita Kinnunen); Kinnusen tilalle valittu syksyllä 2022 Nelly Toivonen
- Sari Roivas (Jari Roslöf)
- Aki Karjalainen (Matti Salin)
- Marko Olander (Jukka Pasanen) ja
- Elina Kivimäki (Jani Lindroos)

Tarkastuslautakunta on toiminut hyväksymänsä työohjelman mukaisesti. Lautakunta piti vuoden 2022 aikana yhdeksän kokousta. Lisäksi tarkastuslautakunta piti vuoden 2023 alussa kuusi kokousta, jotka myös kohdistuivat tarkasteluvuoteen 2022.

Kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 26.3.2018 vuosille 2018-2021 sekä kokouksessaan 24.5.2021 optiovuodelle 2022 tilintarkastajaksi tilintarkastusyhteisö BDO Oy:n. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut KHT, JHT Hanna Keskinen.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa on kuultu eri palveluyksiköiden viranhaltijoita toiminnan organisoinnista, tavoitteiden asettelusta ja niiden toteutumisesta sekä sisäisen valvonnan järjestelyistä. Vuoden 2022 ja alkuvuoden 2023 kokouksissa on ollut kuultavina seuraavien palvelualueiden edustajia:

- demokratia ja konsernipalvelut (kaupunginjohtaja, talousjohtaja ja henkilöstöjohtaja)
- sivistyspalvelut (sivistysjohtaja, varhaiskasvatuksen johtaja, vapaa-aikajohtaja, vammaistyön johtaja)
- perusturvapalvelut (perusturvajohtaja ja vs. vanhustyön johtaja)
- kaupunkikehityspalvelut (kaupunkikehitysjohdaja, Nokian Veden toimitusjohtaja)

Tilintarkastajat ovat antaneet lautakunnalle kokouksissa suullisia ja kirjallisia raportteja. Lautakunnan jäsenet ovat seuranneet työnjakonsa mukaisesti lautakuntien toimintaa lukemalla järjestelmällisesti niiden pöytäkirjat.

Kaupunginhallitus on antanut valtuustolle tarkasteluvuoden 2022 aikana neljä kertaa osavuosikatsauksen, joka on sisältänyt raportit kaupungin taloudesta ja toiminnasta, kaupunkistrategian toteutumisesta, tavoitteista ja toteutumista palvelu- ja vastualueittain sekä tytäryhtiöiden toiminnasta. Kaupunginhallitus on osavuosikatsausten käsittelyn yhteydessä muun muassa päättänyt, että se esittää osavuosikatsauksen edelleen tiedoksi tarkastuslautakunnalle ja kaupunginvaltuustolle.

Puheenjohtaja Teresa Kwick on toiminut tarkastuslautakunnan esittelijänä tarkastuslautakunnan tekemän päätöksen (14.8.2017, § 7) mukaisesti. Minna Havia-Niemi BDO Oy:ltä on toiminut tarkastuslautakunnan sihteerinä.

3 Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 26.9.2022 § 252 antaa lausunnon vuoden 2021 arviointikertomuksesta aiheuttavista toimenpiteistä. Konsernipalvelut koosti eri palvelualueilta saaduista selvityksistä koko kaupunkia koskevan lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antoi aiheita. Valtuusto käsitteli tämän lausunnon kokouksessaan 10.10.2022.

4 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Pandemia-ajan synnyttämät työnteon hybridimallit jatkuivat vuonna 2022 ja ovat edelleen asettaneet haasteita työn tekemiselle ja johtamiselle. Viime vuosina huoli työn ja henkilöstön psykososiaalisesta kuormituksesta on korostunut ja tähän on nähty tärkeäksi kiinnittää huomiota sekä johtamisessa että työsuojelussa. Työterveyshuollon kustannukset nousivat lähes 150 000 euroa vuodesta 2021. Valtaosa tästä noususta (60 %) kohdistui kuitenkin ennaltaehkäisevän toiminnan kustannuksiin, vastaavasti myös Kelan palautusten osuus näistä kustannuksista kasvaa aiemmasta. Tämä kasvu vastaa jo pidempiaikaista, myös valtakunnallista tavoitetta painottaen ennaltaehkäisevää työtä ja laskea pitkäjänteisesti työhyvinvointiin liittyviä kokonaiskustannuksia. Kasvu kertoo myös onnistumisesta resurssin kohdentamisessa ja palveluiden hankinnassa.

Vuonna 2022 Nokian kaupungin tilinpäätös oli edelleen positiivissävytteinen ja verokertymien kehitys oli odotettua parempi. Nuorisotyöttömyyden myönteinen kehitys on jatkunut, mutta asiaan tulee jatkossakin kiinnittää huomiota. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan on ollut erittäin tärkeää, että kaupunki on panostanut HYTE-työhön jo etupainotteisesti ja että HVA-siirtymän aikana on onnistuttu luomaan rakenteita tavoitteelliselle HYTE-työlle; hyvinvoiva ja osallistuva nokialainen on paitsi tavoitetilä, myös yksi strateginen menestystekijä.

Tarkastuslautakunta on tätä arviointikertomusta viimeistellessään huomioinut tuoreen Nokian kaupungin hyvinvointitilinpäätöksen 2022 tulemisen päätöksentekoon. Tällä hetkellä hyvinvointitilinpäätös on etenemässä kaupunginhallituksen ja edelleen kaupunginvaltuuston käsittelyyn. Tämän arviointikertomuksen kannalta hyvinvointitilinpäätöstä ei kovin syvällisesti vielä ehditty hyödyntää, mutta se tulee olemaan tarkastuslautakunnalle tärkeä dokumentti tulevaisuudessa. Hyvinvointitilinpäätös sisältää runsaasti keskeisiä huomioita ja tunnuslukuja, joista osa on huolestuttavia; erityisesti tietyt lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvät havainnot. Tarkastuslautakunta tulee seuraamaan näiden mittarien suuntaa ja kaupungin toimenpiteitä niiden ilmaisemien ongelmien korjaamiseksi. Tarkastuslautakunta kehottaa kaupungin päättäjiä ja henkilöstöä tutustumaan tarkasti hyvinvointitilinpäätökseen. Keskeistä on hyödyntää sitä sekä päätöksenteossa että palvelujen järjestämisessä.

Kuntalaisten osallisuus on tärkeää ja tähän on kiinnitetty jo kaupungissa huomiota. Tähän liittyen tarkastuslautakunta suosittelee palvelumuotoilun entistä parempaa hyödyntämistä, jolloin palveluista ja rakennetuista ympäristöistä voidaan saada käyttäjien kannalta toimivampia,

esteettisempiä ja haluttavampia. Palvelumuotoilussa korostuvat vahvasti sekä yhteissuunnittelu, ihmiskeskeisyys että visualisointi.

4.1 Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen

Henkilöstöraportti vuodelta 2022 oli tarkastuslautakunnan käytettävissä arviointikertomuksen laatimishetkellä.

Henkilöstöraportin mukaan henkilöstön kokonaismäärä lisääntyi edelliseen vuoteen verrattuna ollen vuoden 2022 lopussa 2361 henkilöä (2021: 2152 henkilöä). Vakinaisten määrä kasvoi hieman edellisestä vuodesta ollen vuoden 2022 lopussa 1748 henkilöä (2021: 1691). Myös määräaikaisten määrä kasvoi edelleen vahvasti ollen vuoden 2022 lopussa 596 henkilöä (2021: 449).

Tarkastuslautakunta nostaa esiin, että strategisena mittarina käytetty terveysprosentti (=henkilöiden osuus, joilla oli sairauspoissaoloja 0-3 päivää viimeisten 12 kk aikana) oli 31,8 % ja se jää kauas tavoitteestaan 49,3%. Henkilöstöraportista on todennettavissa ammattiluokittain sairauspoissaolojen kehitys. Lähes kaikilla ammattiluokilla poissaolot lisääntyivät. Samaan aikaan monet muut henkilöstön työhyvinvointia kuvaavat tunnusluvut kertovat myönteisistä tekijöistä. Tarkastuslautakunta pohtii, että onko tämä asetettu yksilötasoon keskittyvä mittari tarkoituksenmukainen ja samalla mielekäs tavoite (sairauspoissaoloja 0-3 päivää). Auttaako tämä mittari meitä kohdentamaan työhyvinvointia parantavia toimenpiteitä myös yhteisötasolla oikein?

Henkilöstöraportin tietojen mukaan henkilöstön kouluttamiseen käytetyt määrärahat kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2022 koulutukseen käytettiin määrärahaa 0,35 M€, kun vuonna 2021 vastaava määräraha oli 0,24 M€ ja vuonna 2020 0,23 M€.

Henkilöstöraportissa olevan ennusteen mukaan Nokia kaupungin henkilöstön eläkepoistuma on 67-92 vuosittain seuraavan kymmenen vuoden aikana. Suurin eläkepoistuma (92) on ennustettu vuodelle 2025.

Kaupunginvaltuuston asettamia talouden kokonaistavoitteita saavutettiin vaihtelevasti tilivuoden aikana. Tämä selviää seuraavasta taulukosta, jonka tiedot perustuvat "Tilinpäätös 2022"-asiakirjan talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailuun.

Taulukko 1. Tietoja talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailusta (Nokian kaupungin tilinpäätös 2022)

TILINPÄÄTÖS 2022	TA 2022	TA-muutokset	TA muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatuotot	32 944 330	4 575 000	37 519 330	41 279 975	3 760 645
Valmistus omaan käyttöön	2 105 000	0	2 105 000	2 637 204	532 204
Toimintakulut	-225 912 613	-10 246 500	-236 159 113	-236 877 112	-717 999
Toimintakate	-190 863 283	-5 671 500	-196 534 783	-192 959 932	3 574 851
Verotulot	155 889 000	4 643 000	160 532 000	164 437 587	3 905 587
Valtionosuudet	51 336 919	670 446	52 007 365	52 313 243	305 878
Vuosikate	16 597 536	-358 054	16 239 482	24 120 201	7 880 719
Sumu-poistot	-15 142 065	1 411 700	-13 730 365	-13 623 818	106 547
Tilikauden tulos	1 455 471	1 053 646	2 509 117	10 496 383	7 987 266
Poistoeron muutos	67 208	0	67 208	67 208	0
Tilikauden ali-/yli jäämä	1 522 679	1 053 646	2 576 325	10 563 591	7 987 266

Vuosikatteelle oli alkuperäisessä talousarviossa asetettu tavoitteeksi 16,6 M€, jota laskettiin 0,4 M€:lla 16,2 M€:on. Vuosikate toteutui 24,1 M€:n suuruisena eli huomattavasti ennakoitua parempana.

Suurimmat muutokset alkuperäiseen talousarvioon tehtiin toimintatuottoihin ja -kuluihin sekä verotuloihin. Toimintatuottojen arviota nostettiin 32,9 M€:sta 37,5 M€:on ja toimintakulujen arviota nostettiin 225,9 M€:sta 236,2 M€:on. Toimintatuottojen toteuma oli 3,8 M€ parempi ja toimintakulujen 0,7 M€ huonompi kuin muutetussa talousarviossa. Verotulojen osalta alkuperäistä arviota nostettiin ensin 4,6 M€ ja toteuma oli vielä tätä muutettua talousarviota 3,9 M€ parempi.

Toimintakuluissa suurin muutos alkuperäiseen talousarvioon tehtiin palvelujen ostoihin, joiden arviota nostettiin 96,2 M€:sta 104,0 M€:on. Palvelujen ostot toteutuivat 101,8 M€:n suuruisina.

Tilikauden tulokseksi muodostui 10,5 M€, mikä oli 8,0 M€ muutettua talousarviota parempi. Tuloksenkäsittelyerien jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 10,6 M€.

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen palvelualueittain esitetään yksityiskohtaisesti tilinpäätösasiakirjassa. Palvelualuekohtaisten tavoitteiden toteutumista arvioidaan myöhemmin kappaleessa 4.2.

Tunnuslukuja esitetään tilinpäätösasiakirjassa vuodesta 2017 lähtien ja ne koskevat sekä suoritettavuuksia että tehokkuutta, laajuutta ja voimavaroja.

4.2 Muiden toimintakertomuksessa raportoitujen tavoitteiden toteutuminen

4.2.1 Perusturvapalvelut

Nokialaisten sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimi ovat vuoden 2023 alusta siirtyneet Pirkanmaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Tämän vuoksi tarkasteluvuosi 2022 oli myös monen palvelualueen osalta viimeinen, joka kuuluu Nokian kaupungin tarkastuslautakunnan seurattavaksi. Toivottavasti tässä kertomuksessa tehdyt havainnot kantautuvat myös Pirkanmaan hyvinvointialueelle ja työ nokialaisten perusturvapalveluiden kehittämisessä ja parantamisessa jatkuu mahdollisimman sujuvasti.

Tarkasteluvuotta 2022 leimasivat edelleen pandemian kuormitus niin palveluille kuin henkilöstöllekin. Hyvinvointialuesiirtymä asetti huomattavia haasteita perusturvan henkilöstölle ja johdolle myös sen vuoksi, että nokialaisia osaajia ja johtoa rekrytoitiin hyvinvointialueelle eikä heille ollut tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista palkata sijaista. Keväällä alkaneet ja pitkään jatkuneet työtaistelut toivat merkittävän lisäpaineen ja monesti juuri esimiehet olivat niitä, jotka joutuivat venymään, kun työvuoroihin oli vaikea löytää tekijöitä.

Merkittävin riski perusturvan alaisissa palvelualueissa koskee henkilöstön saatavuusongelmia. Ongelma on jatkunut jo vuosia ja ei suinkaan koske vain Nokiaa, vaan on valtakunnallinen kysymys. Kyseessä ei ole vain julkisessa keskustelussa usein toistettu hoitajapulaa, vaan saatavuusongelmat koskevat myös muita henkilöstöryhmiä. Palvelualueilla tehdyillä paikallisilla toimenpiteillä on rekrytointiin ja henkilöstön pysyvyyteen liittyviä ongelmia saatu osittain ratkaistua. Mainittakoon tästä esimerkiksi erilaiset räätälöidyn työn mallit, joilla esimerkiksi pidemmiltä sairauspoissaoloilta palaavat tai haastavien elämäntilanteiden kanssa kamppailevat työntekijät voivat osallistua työntekoon sen hetkisten kykyjensä mukaan. Tarkastuslautakunta kannustaa hyvinvointialueelle siirtyviä palveluja edelleen kehittämään nimenomaan paikallisia ratkaisuja tuleviin haasteisiin, vaikka ongelmien juurisyyt vaikuttaisivatkin laajemmilta. Nokialla tunnetaan Nokian olosuhteet ja nokialaiset ihmiset parhaiten!

Perusterveydenhuolto

Koko vuoden 2022 ajan on kiirevastaanotolla ollut hoitajapulaa eikä kesäsijaisia ole saatu riittävästi. Erityisiä haasteita on ollut saada työvoimaa äkillisiin poissaoloihin. Kiirevastaanotto on pieni ja haavoittuva yksikkö, jonka asiakasvirrat ovat haastavia ennustaa.

Vuoden 2021 tarkastuskertomuksessa mainittuja haasteita kiirevastaanoton puhelinpalvelussa on saatu ratkaistua muun muassa puhelinoperaattoria vaihtamalla ja avaamalla kiirevastaanotolle oma puhelinlinja. Laajemminkin ajateltuna monia palvelualueita koskien puhelin- ja verkkopalvelujen luonne on sellainen, että palvelutarpeen ja käyttäjämäärien muuttuessa

palvelut vaativat usein päivittämistä tai ainakin toimivuuden seuraamista. Palvelua perustettaessa hyvin toiminut järjestelmä voi käydä riittämättömäksi tai teknisesti vanhentuneeksi. Puhelin- ja verkkopalvelujen toimivuutta voi mitata arvioimalla paitsi asiakaskokemusta, myös sitä, että kokeeko henkilöstö järjestelmät luonteviksi työkaluiksi vai työtä haittaavaksi tai hidastavaksi rasitteeksi.

Ikäihmisten palvelut

Ikäihmisten palvelut ovat kunnan järjestämää sosiaalipalvelua, joka sisältää ennalta ehkäisevää palvelua, palveluntarpeen arviointia, kotihoidon palveluita, omaishoitoa sekä asumispalveluita. Ikäihmisten asiakasohjaus neuvoa ja ohjaa asiakasta löytämään hänelle sopivat palvelut.

Tuottavuuden parantamiseksi on saatu aikaan hyviä tuloksia tänä vuonna erikoissairaanhoidon ikäihmisten ja terveyskeskussairaalan työskentelyprosessien sujuvoittamisessa. Merkittävin onnistuminen on ollut prosessien sujuvuuden lisääntyminen koko perusturvan toiminta-alueella.

Ikäihmisten palveluissa asiakkaiden antama arvosana saamastaan hoidosta oli asiakastytyväisyyskyselyssä 8,4/10 samoin kuin omaisten antama arvosana. Kyselyyn vastanneista 77 % ilmoitti, että heille on laadittu hoito- ja palvelusuunnitelma, kun vuotta aiemmassa kyselyssä vastaava luku oli 79 %. Vastausten perusteella asukkaat myös haluavat osallistua enemmän oman hoitonsa ja hoivansa suunnitteluun yhdessä omaisten kanssa. Hoito- ja palvelusuunnitelmien laatiminen mahdollisimman monelle yhteistyössä asiakkaiden ja omaisten kanssa parantaisi tietenkin suoraan edellä mainittua tunnuslukua ja vastaisi myös asiakaskyselyssä esiin nousseeseen toiveeseen.

Vammaispalvelut

Vammaispalveluiden tulosalueen toiminnan piiriin kuuluivat vammaispalvelulain, kehitysvammalain ja alle 65-vuotiaiden omaishoidontuen palvelut. Vammaispalvelulain mukaiset palvelut järjestettiin kokonaisuudessaan ostopalveluilla. Kehitysvammahuollon palveluita toteutettiin osin omana tuotantona ja osin ostopalveluna. Oma palvelutuotantoa olivat Hemptankaaren työ- ja päivätoimintakeskus, Maununkadun kolme asumisyksikköä ja Kahvimyllykoti. Oma tuotannon asumispalveluista kaksi on tehostetun palveluyksikön yksikköä ja kaksi palveluasumisen yksikköä.

Vammaispalvelut on toteuttanut sille asetettuja strategisia tavoitteita hyvin. Tavoitetasot on ylitetty asiakkaiden itsenäisen elämän tukemisessa lisäämällä työ- ja päivätoiminnan asiakkaiden työharjoittelupaikkoja tavoitetta enemmän. Omaishoitajien jaksamista tukeva omaishoidon vapaiden käyttöastetavoite ylittyi myös. Vammaispalveluiden saatavuutta ja laatua on parannettu myös videovastaanottotoimintaa kehittämällä. Palveluiden asiakaslähtöisyydessä ja asiakkaiden osallisuuden kehittämisessä ylitettiin myös asetettu tavoitetaso. Kuljetuspalveluasiakkaiden palveluiden käyttöaste jäi kuitenkin hieman asetetun tavoitteen alapuolelle mutta samaan aikaan kuljetuspalveluiden kustannukset eivät pysyneet raamissa.

Merkittävin onnistuminen oli asiakkaiden palvelujen toteuttaminen alle 3 kuukauden vammaispalvelulain mukaisessa määräajassa. Henkilöstön sairauspoissaolot vammaispalveluissa vuonna 2022 ovat vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna merkittävästi 19,6 henkilötyövuodesta 12,3 henkilötyövuoteen. Merkittävin haaste oli noin 800 asiakkaan siirtäminen Kanta-Efficaan ja toimialueen siirtyminen hyvinvointialueelle ilman lisäresursseja. Vuosi oli haasteellinen näistä aiheutuneiden lisätöiden vuoksi.

Nuorten ja perheiden palvelut

Nuorten palvelut ovat hyvinvointialueuudistukseen suhteen osittain rajapinnassa. Osa palveluista jää edelleen kuntien hoidettavaksi ja osa siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle. Kunnille jääviä toimintoja ovat tyypillisesti kaikille nuorille suunnatut palvelut kuten nuorisotilat ja koulunuorisotyö. Siirtyviä toimintoja ovat monet sellaiset kohdennetut toimet, jotka pyrkivät ongelmia kohdanneen nuoren tilanteen korjaamiseen. Näihin toimiin kuuluu usein fyysisiin ja psyykkisiin ongelmiin liittyvä hoito ja kuntoutus sekä monialaiset sosiaali- ja terveystalvelujen alle kuuluvat toiminnot. Koska rajapinta hyvinvointialueelle ja kunnalle kuuluvien toimintojen

välillä voi olla joskus hieman epäselvä, on varsinkin siirtymäaikana kiinnitettävä nuorten palveluissa erityistä huomiota palvelun toimintojen mahdollisimman sujuvaan jatkuvuuteen.

Nuorten hyvinvointia edistävät toimet kuuluvat edelleen enimmäkseen kunnan toimintaan. Hyvinvoinnin edistäminen vähentää tarvetta kohdennetuille korjaaville toimille. Nuorten palveluissa on siis tavoiteltava sitä, että mahdollisimman suuri osa Nokialla tarvittavista nuorten palveluista kuuluisi edelleen Nokian kaupungin vastuulle ja hyvinvointialueelle siirtyviä korjaavia palveluita tarvittaisiin mahdollisimman vähän.

Perhekeskusverkoston rakentaminen yhteistyössä sivistyspalveluiden kanssa on ollut yhtenä perhepalveluiden tulosalueen tavoitteena ja se on toteutunut ja toimii hyvänä mallina hyvinvointialueyhteistyöhön. Huolestuttavaa silti on Nokian nuorisotiimin yhä kasvavat jonotusajat.

4.2.2 Sivistyspalvelut

Sivistyslautakunnan toimialana on perusopetusta, varhaiskasvatusta, toisen asteen koulutusta sekä vapaa-ajan palveluita (kirjasto, kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö) säätelevän lainsäädännön kunnalle osoittamat tehtävät.

Sivistyspalveluiden vuositavoitteet 2022 toteutuivat hyvin. Sivistystoimen asetetut vuositavoitteet ovat konkreettisia ja niiden toteutumista on suhteellisen helppo arvioida.

Sivistyspalveluiden henkilöstömäärä nousi edellisvuodesta (2021: 1013, 2022: 1198) ja erityisesti nousua oli ryhmässä muut määräaikaisten henkilöt. Resurssipula näyttäytyy silti suurena haasteena kaikilla palvelualueilla. Sivistyspalveluissa sairauspoissaolot esiintyvät edelleen korostuneesti verrattuna muihin palvelualueisiin.

Sivistyspalvelut käyttivät vuonna 2022 jopa tuplasti enemmän määrärahoja kouluttamiseen kuin edellisenä vuonna ja reilusti enemmän kuin mikään muu palvelualue. Tämä on hyvä asia, koska henkilöstön jatkuva oppiminen lisää tasa-arvoa ja on investointi tulevaisuuteen. Kouluttautuminen tukee myös henkilöstön tunnetta työn hallinnasta ja sitä kautta työssäjaksamista.

Sivistyspalveluiden toimintatuotot ylittyivät 0,6 M€ ja toimintamenot ylittyivät 1,1 M€. Vuoden aikana jouduttiin tekemään talousarviomuutoksia toimintamenoja määrärahoihin, mikä kertoo vaikeasta ennustettavuudesta.

Kuten monen muun, niin myös sivistyspalveluiden osalta vuotta 2022 on yhtenä asiana hallinnut hyvinvointialueen valmistelevat työt. Vuoden 2022 aikana sivistyslautakunnan alainen vapaa-aikajaosto lakkautettiin ja tilalle perustettiin hyvinvointi- ja vapaa-aikajaosto. Jatkossakin on varmistettava, että HYTE-työ etenee ja pysyy yhtenä tärkeänä tavoitteena.

Opetuspalvelut

Opetuspalveluiden tulosalueen strategiset tavoitteet täyttyivät pääsääntöisesti. Tavoitteet ovat selkeitä ja mitattavissa olevia. Opetuspalveluiden toimintatuotot ylittyivät 0,2 M€ mutta toimintakulut ylittyivät sitäkin enemmän 0,9 M€.

Opetuspalveluiden puolelta hieno saavutus on yhteisopettajuuden kehittämisestä saatu palkinto. Nokian edelläkävijyys yhteisopettajuuden eteenpäin viemisessä, lisää oppilaiden hyvinvointia sekä edistää henkilöstön työssäjaksamista. Muitakin hyviä kehityskohteita on ollut kuten koulujen johtamisen kehittäminen, mielen hyvinvointiin keskittyminen sekä oppilaiden osallisuuteen ja työnteon kulttuuriin panostaminen.

Silta-kampuksella on jonkin verran törmätty vuokratilojen toimimattomuuteen ja osa varusteluista oli puutteellista vielä loppuvuodesta. Jatkossa on kiinnitettävä huomiota tilojen toimivuuteen jo heti alusta lähtien ja myös rakennusten monikäyttöisyyden huomioimista suositellaan.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen strategiset tavoitteet täyttyivät pääsääntöisesti niiltä osin kuin tulosalue pystyi niihin itse vaikuttamaan.

Varhaiskasvatuksen resurssipula on ollut suuri, mutta tämä on valtakunnallinen ongelma. Nokian onkin panostettava jatkossa erityisesti varhaiskasvatushenkilökunnan pito- ja vetovoimaan sekä rekrytoinnin tehostamiseen. Lapsimäärän ennustamista on vaikeuttanut kunnan muuttovoittoisuus. Tämä on aiheuttanut myös sen, että strateginen tavoite palveluohjausprosessin kehittämiseksi ei toteutunut, koska kaikille perheille ei pystytty tarjoamaan paikkaa lähialueelta. Jatkossa onkin hyvä miettiä, onko kaikki keinot tulevan ennustamiseen otettu huomioon.

Huolta herättää myös keväällä varhaiskasvatusyksiköiden johtajille tehdyn psykososiaalisen kuormituksen kyselyn heikot tulokset. Toisaalta on erittäin hyvä, että työssä jaksamiseen on kiinnitetty huomiota ja toimintamalleja on kehitetty apulaisjohtaja-pilottihankkeen avulla lupaavin tuloksin. Hyväksi havaittujen toimintamallien vakiinnuttaminen ja laajentaminen hankkeiden jälkeen onkin tärkeä tavoite jatkossa, koska niiden tuomat toiminnalliset ja taloudelliset hyödyt ovat yleensä merkittäviä.

Varhaiskasvatuksen kolmitasoisien tuen toteuttamisen malli on tuonut positiivisia muutoksia, mutta sen toteutumista on haastanut hankala paikkatilanne.

Tulevan muutoksen varhaiskasvatuslain henkilöstömitoituksessa huomiointi etupainotteisesti on mahdollistanut opettajan vakanssien avaamisen. Tällainen ennakoiva malli tukee toiminnan vakautta ja pitäisi olla osa kaikkea päätöksentekoa.

Seutukunnallisen selvityksen mukaan Nokia on pitkään ollut edullisimmin palvelua tuottava kunta ja tällä hetkellä toiseksi edullisin. Nokialla on myös seutukunnallisesti korkein käyttöaste ja täyttöaste on ollut 86 %. Varhaiskasvatuksessa ei pidä kuitenkaan tuijottaa pelkästään tehokkuusmittareita, koska tehostaminen voi aiheuttaa huomattavasti enemmän kustannuksia kuin säästöjä.

Vapaa-ajan palvelut

Vuoden 2021 tarkastuskertomuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että kirjasto- ja kulttuuritalo Virtaan sijoitettu nuorisotila ei ole toiminut tarkoituksenmukaisella tavalla. Keskustan nuorisotilan siirtäminen Virrasta tarkoituksenmukaisiin tiloihin kesti kohtuuttoman pitkään. Uusia tiloja ei saatu käyttöön vielä tarkasteluvuonna. Tilojen toimimattomuuden vuoksi maksetaan yhden henkilötyövuoden verran ylimääräistä vartijan palkkaa ja lisäksi aiheutuu sairauspoissaoloja puhumattakaan vaikutuksista nuorten hyvinvointiin.

Nuorisopalvelut teetti syksyllä 2022 nuorisotilakyselyn Nokian yläkouluilla ja Silta-kampuksella. Yläkouluikäisistä vastaajista (673 henkilöä) 80,6 % ja toisen asteen opiskelijoista (220 vastaajaa) 71 % oli käyttänyt nuorisotiloja. Voidaan siis sanoa, että toimiva ja alueittain kattava nuorisotilojen palveluverkko on nuorten kannalta hyvin tärkeä asia. Toimiva nuorisotilaverkko ei ole pelkästään neliömetrejä ja kiinteistöjä. Nuorisotiloja suunnitellessa tulee huomioida nuorisotilan monipuolinen käyttö myös koulupäivän aikana, ryhmiin jakamisen mahdollistaminen sekä keittiötila. Etsivän nuorisotyön toiminta edellyttää pienryhmätilaa sekä työtiloja yksilöohjaukseen. Tilojen esteettömyys on myös perusvaatimus.

Toimivat nuorisotilat ovat yksi tärkeä tekijä nuorten hyvinvoinnin ennaltaehkäisevässä työssä ja ovat osaltaan lisäämässä hyvinvointia kunnassa. Asiakastyytyväisyyskyselyissä on syytä tarkastuslautakunnan mukaan huomioida myös nuorisotyötä ja -palveluja arvioivia kysymyksiä.

Nuorisotilatyö ja koulunuorisotyö limittyvät yhteen. Nokialla omaleimaista on koulunuorisotyön ja vapaa-ajan toiminnan palveluiden yhdistäminen. Koulun ja vapaa-ajan välistä rajapintaa on tarkoitus edelleen tiivistää. On tärkeää, että kouluilla työskentelevät nuorisotyöntekijät kohtaavat nuoria myös vapaa-ajan toiminnoissa.

Digitaalinen nuorisotyö on Nokialla kehittymässä. Tästä esimerkkinä ovat verkossa olevat nuorten neuvonta- ja tietopalvelut. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että digitaalisia nuorisopalveluita kehitettäessä nuoret ovat mukana prosessissa. Nykynuoret ovat koko ikänsä toimineet pitkälle digitalisoituneessa yhteiskunnassa ja heille on siksi annettava mahdollisuus omaa elämäänsä koskevan digiyhteiskunnan rakentamiseen. Se on paitsi oikeudenmukaista, myös tehokasta ensimmäisten todellisten ”diginatiivien” asiantuntemuksen hyödyntämistä.

Henkilöstövähyyden vuoksi on kirjaston aukioloaikoja jouduttu lyhentämään ja toimintaa muutoinkin supistamaan, mikä on ristiriidassa sen kanssa, että Avin julkaisemien tilastojen mukaan kirjasto tuottaa paljon hyötyä. Kirjasto on merkittävässä roolissa vastaamassa lukutaidon heikentymisen haasteeseen ja sen rooli on kasvanut myös digitalisoitumisen myötä, kun kirjaston pitää pystyä opettamaan tätä. Valtakunnallinen suositus on 0,8 kirjastoammattilaista 1000 asukasta kohti ja Nokialla tämä luku on reilusti alle suositusten - vain 0,43. Suosittelemme siis ottamaan huomioon ja varmistamaan riittävän henkilöstöresurssoinnin kirjaston palveluihin.

4.2.3 Kaupunkikehityspalvelut

Siirtymä hyvinvointialueille on vaikuttanut vuonna 2022 ja vaikuttaa edelleen lähivuosina monin tavoin kaupunkikehityspalveluiden toimintaan. Palvelualueella valmistauduttiin kuntouttavan työtoiminnan järjestämisvastuun siirtymiseen Pirkanmaan hyvinvointialueelle ja pohjoismaisen työvoimapalveluiden uuden työnhakumallin käynnistämiseen. Ajankohtaisena merkittävänä muutoshasteena on valmistautuminen työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen jatkumiseen 31.12.2024 asti sekä TE-palveluiden järjestämisvastuu siirtoon kunnille 1.1.2025, mikäli uudistusta koskeva lainsäädäntö hyväksytään. Tähän liittyvää valmistelutyötä on aloitettu myös laajemman työmarkkina-alueen näkökulmasta Pirkanmaan palvelustrategiatyönä.

Tarkasteluvuoden maailmantilanne on vaikuttanut monella tapaa myös tämän tulosalueen toimintaan: Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja siitä johtunut kohonnut inflaatio ja yleinen hintatason nousu. Korkojen ja yleisen kustannustason nousu on vaikuttanut rakentamisen kustannuksiin sekä raaka-aineiden ja tarvikkeiden saatavuuteen. Tällä on ollut vaikutusta kaupungin toimintaan ja investointeihin.

Haasteista huolimatta kaupunkikehityspalveluiden toiminta on ollut tuloksellista ja toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet on pystytty täyttämään sangen hyvin. Tarkastuslautakunnan näkökulmasta tulosalueen toiminta on järjestetty tarkoituksenmukaisella tavalla, kaupungin strategiaa toteuttaen. Työllisyyden kehittyminen on ollut positiivista ja Nokian asukasluku on myös kasvanut 477 henkilöllä. Tämä on näkynyt sekä yhteisö- että kunnallisverotuottojen kasvuna.

Kaupunkikehityksen tulosalueen yhtenä tehtävänä on kaupungin elinvoimaa ja kilpailukykyä tukeva markkinointiviestintä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan asiaa on edistetty tarkasteluvuonna monipuolisella tavalla esimerkiksi sosiaalista mediaa hyödyntämällä. Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan pitää Viinikanniemen tonttien markkinointikonseptia, joka huomioitiin Kuntaliiton kilpailussa kunniainnalla.

Vuosi 2022 on edellisten vuosien tapaan ollut Nokialla suurten investointien aikaa. Vaikka kaupungin investointimenot olivat edellisvuotta pienempiä, olivat ne edelleen korkealla tasolla 20,5 M€ (34,9 M€ vuonna 2021). Investointikustannuksiin on tulevaisuudessa kiinnitettävä tarkasti huomiota. Tarkastuslautakunta painottaa, että rakennusinvestointien kilpailutuksissa ja hankintapäätöksissä on pyrittävä mahdollisimman suureen täsmällisyyteen ja yksiselitteisyyteen. Näiden haasteellisten prosessien myötä Nokialla on voitu toisaalta tunnistaa esimerkiksi lainsäädännöllisiä ongelmia ja kerryttää hankintaosaamista; tätä olisi tarkoituksenmukaista hyödyntää laajemminkin edellä mainittujen ongelmien ratkomiseksi.

Kaupunkikehityksen palvelualueella on edistetty kiitettävästi myös liikenneturvallisuutta, jota edistänyt yksittäinen toimenpide on ollut nopeusnäyttötaulujen sijoittaminen Nokian kaupungin katuverkolle 2022. Nopeusnäyttötauluja on asennettu muun muassa Siurontielle, Sorvantielle ja Koukkujärventielle.

Kuntalaisten kannalta tärkeitä päätöksiä ovat lisäksi olleet valmiussuunnitelmien ja jatkuvuudenhallinta-suunnitelmien hyväksyminen. Tarkastuslautakunnan mielestä näistä voisi kuitenkin tiedottaa kaupunkilaisille paremmin, millä olisi positiivinen vaikutus myös kaupunkilaisten turvallisuuden tunteeseen.

Eri käyttäjäryhmien huomiointiin ja palveluiden vaikuttavuuteen liittyy myös päätösten ennakkoarviointi (EVA). Se paitsi johtamisen menetelmä, myös hyvä käytäntö. Valtuusto on jo vuonna 2018 tehnyt päätöksen lapsivaikutusten arvioinnin laajentamisesta sivistyspalveluista koko kaupungin päätöksentekoon. Nokian 2021 saama Unicefin lapsimyönteisen kunnan tunnustus vahvistaa merkittävästi tätä velvoitetta. Tarkastuslautakunta pitää äärimmäisen huolestuttavana, ettei tämä näy vieläkään esimerkiksi kaupunkikehityslautakunnan työskentelyssä. Unicefin tunnustus on kaksivuotinen ja katkolla alkavana vuonna - brändi-arvon rinnalla tärkeää on tietenkin funktio eli lapsinäkökulmasta huolehtiminen. Tätä tuleekin kiireellisesti edistää. Jatkossa on jo odottamassa seuraavia haasteita: useissa kunnissa toteutetaan jo sukupuolivaikutusten (suvaus) arviointia ja Kuntaliitto suosittelee sitä EVA-prosessin osaksi.

Elinkeino- ja työllisyyspalvelut

Onnistunut maanmyynti on tuonut merkittäviä tuottoja kaupungille ja vuoden 2022 osalta talousarviossa asetetut maanmyyntitulot ylittyivät useilla miljoonilla. Kaupunki on myös saanut tunnustusta toiminnastaan elinkeinoelämän hyväksi: Nokian kaupunki palkittiin Pirkanmaan Yrittäjien vuoden 2022 yrittäjyys- ja elinvoimakuntapalkinnolla. Strategiassa asetetut tavoitteet on tavoitettu yritystonttien luovutuksissa, Kolmenkulman ja Eco-3 -alueen yrityksissä ja investoinneissa, mikä on edistänyt hyvin elinkeinopoliittisia tavoitteita. Myös tarve jatkossakin huolehtia jatkossakin riittävästä toimitilatarjonnasta sekä niiden monipuolista sijainnista on tunnistettu.

Kaupunki on jatkanut tarkasteluvuonna panostuksia Kolmenkulman yritysalueeseen ja alueelle on saatu lukuisia uusia yrityksiä. Alueen kehittäminen on ollut tärkeää ja tämä on edistänyt hyvin elinkeinopoliittisia tarkoituksia ja siihen asetettuja tavoitteita. Kokonaisuudessaan kaupunki luovutti vuoden aikana 13 yritystonttia, mitä voidaan pitää hyvänä (tavoite 12). Uusien yritysten määrä Nokialla (225) on ylittänyt tavoitteen, joka on ollut 186 kpl.

Ajankohtaisessa keskustelussa korostuu nyt työvoimapula ja sen ratkominen. Kyse on kuitenkin merkittävässä määrin kohtaanto-ongelmasta, kun tarkastellaan työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen määriä. Työttömyysaste 7,5 on kohentunut ja Nokialla oltiin tavoitteen mukaisesti Pirkanmaan keskiarvon (8,5) alapuolella (tavoite Pirkanmaan keskiarvoa alempi). Myös alle 25-vuotiaiden työttömyysaste on alentunut vuodessa prosenttiyksiköllä ollen 11,9. Kohtaannon näkökulmasta tilanne ei kuitenkaan ole merkittävästi muuttunut.

Tarkastuslautakunta kyseenalaistaa myös työttömyysasteen merkitystä strategisena mittarina: työttömyys käsitteenä kohdentaa tarkastelun ja myös ongelmat yksilöön. Työttömyysasteen sijasta työllisyysaste voidaan nähdä mielekkäämmäksi positiivisen ja yhteisöllisemmän näkökulmansa vuoksi. Työllisyysaste ja työllisyyden edistäminen veisi painotuksen lisäksi enemmän kohti elinvoimaa ja huomioisi sen, että työllisyyspalveluiden asiakkaina eivät ole vain yksilöt vaan myös työpaikat ja yritykset sekä oppilaitokset, joiden kanssa yhteistyötä on tehty.

Strategisena mittarina aktivointiaste ei sellaisenaan nykyisellään kuvaa nokialaisten työllisyyspalveluiden vaikuttavuutta, kun asiakaspalvelumallia ja sen myötä myös tilastointia on uudistettu ja palvelukokonaisuus muuttuu hyvinvointialueen ja TE-palveluiden järjestämisvastuun muutosten myötä. Työllistymistä edistävien palvelujen tarjoaminen kuvautuu viime vuonna kuitenkin hyvänä. Nokialaisten kannalta on ollut arvokasta, että työllisyyspalveluissa on asiakasprosessien tasolla pyritty järjestämään työllistämispöytätyöskentelyjen jatkuvuus esimerkiksi päivittämällä kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmat siten, että ne ovat kantaneet hyvinvointialuesiirtymän yli, ettei nokialaisten aktivointisuunnittelua jouduta aloittamaan uudelleen alusta.

Nuorisotyöttömyys on Nokialla edelleen yksi keskeisimpiä haasteitamme, vaikka se onkin laskenut prosenttiyksikön verran. Nuorisotyöttömyyden ratkominen on keskeinen osa siihen kietoutuvan

mielenterveyskriisin lievittämistä. Tarkasteluvuonna päättynyt Ohjauksella eteenpäin-hanke toi arvokasta pääomaa nuorten työllisyyden haasteisiin. Hankkeessa kyettiin varmistamaan usean ammattikoululaisen valmistuminen uraohjauksen ja Tredun henkilöstön yhteisesti rakentamalla tukitoimilla. Hankkeessa löydettiin keskeiset tekijät, joihin kannattaa fokusoida nuorten valmistumisen ja työelämään siirtymisen tukemiseksi. Tämän pohjalta on luotu toimintamalli, jonka käytänteiden jalkauttamiselle on yhteinen tahtotila sekä elinkeinopalveluiden että koulutuksen puolella. Hankkeiden tapaan tyypillisenä riskinä tässä vaiheessa kuitenkin on, että käytänteiden vastuuttaminen ja juurtuminen jää vaillinaiseksi projektityöntekijän työpanoksen päättyessä.

Maankäyttö

Maapolitiikassa on edetty kaikkiaan strategisia tavoitteita kohti, joskaan niitä ei ole kokonaisuudessaan saavutettu. Tiiviimmässä rakentamisessa joukkoliikenneyhteyksien varrelle on onnistuttu tavoitteen mukaisesti, sen sijaan kaavoittaminen elinkeinoelämää varten jäi vain reiluun neljännekseen tavoitteesta. Nokian sataman ja kylpylän alueen kaavamuutostyö on viivästynyt ja jatkuu kuluvana vuonna; tämän vuoksi rantojen käyttöä koskevat strategian tavoitteet jäivät toteutumatta. Tämä alue on ehkä keskeisin Nokian keskustaa lähellä oleva ranta-alue ja tärkeä myös Nokian yleisilmeen kannalta; laatuun panostaminen on tässä hankkeessa keskeistä. Kaavoitustyössä on onnistuttu tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan lisäämään poikkihallinnollista yhteistyötä myös päätöksenteon tasolla ja tätä suuntaa on tärkeä edelleen vahvistaa. Tämä on omiaan vahvistamaan merkittävästi kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia esimerkiksi kaavojen nähtävillä olon rinnalla.

Jo vuodelle 2021 ajoitetun mutta vuodelle 2022 siirretyn strategisen yleiskaavan selvitystöitä ja kuntalaisten osallistamista jatkettiin. Kaavan luonnosvaihe ja siihen liittyvä kuuleminen siirtyvät vuodelle 2023.

Sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet toteutuivat maankäytön osalta pääosin suunnitellun mukaisesti. Kaupungin maa- ja vesialueiden myyntivoitot ovat olleet tarkasteluvuonna 10,0 M€, joka on vaikuttanut merkittävästi myös kaupungin vahvaan taloudelliseen tulokseen.

Infrapalvelut

Vuodelta 2021 siirtynyt Markluhdanlahden lintutornin kunnostus saatiin tarkasteluvuonna valmiiksi, kyseessä on Nokian ensimmäinen esteetön luontokohde.

Tässä kohden on hyvä myös vielä palata puheenjohtajan katsaukseen, jossa on mainittu infrapalveluiden tietyistä haastekohdista tilikauden 2022 aikana. Toimintakertomuksen mukaan strategiset tavoitteet olisi saavutettu, mutta tämä ei täysin vastaa tarkastuslautakunnan mukaan kuntalaisten kokemusta tai palvelualueen toiminnasta käytävää julkista keskustelua.

Rakennusvalvonta ja ympäristö

Asiakaspalvelun tason ylläpitämisessä ja lupakäsittelyn tehokkuudessa on ollut haasteita, strategian tavoitteisiin yllettiin likimain.

Valtuusto hyväksyi loppuvuodesta merkittäviä poliittisia ohjelmia: Nokian ensimmäinen ilmastotiekartta toimii ilmastolain mukaisena ilmastotoimien suunnitelmana vuoteen 2030. Ympäristönsuojelun valmisteluvastuulla oli myös elinympäristöohjelma. Näitä dokumentteja olisi tärkeä edelleen konkretisoida ja myös sen pohjalta kuljettaa selkeästi mukana päätöksenteossa ja selvittää tehtävien päätösten yhteyksiä näihin yhteisiin linjauksiin. Tarkastuslautakunta huomauttaa lisäksi, että hiilineutraali kunta eli Hinku-verkoston jäsenyys on jo vuodesta 2019 alkaen edellyttänyt Nokialta verkoston asettamien kriteerien toteutumisen täsmällisempää seurantaa.

Monimuotoisuusohjelman toteuttamista jatkettiin laatimalla selvityksiä tulevista suojelukohteista strategian mukaisesti. Ympäristökasvatusviikko järjestettiin jälleen parin koronasta johtuneen peruutuksen jälkeen. Osallistujamäärä jäi tavoitteestaan kuitenkin vain kolmannekseen.

Vuonna 2022 ympäristönsuojeluyksikköön palkattiin toinen ympäristönsuojelutarkastaja, jonka pääasiallisena vastuulla ovat jätehuollon valvonta ja kiertotalousyritysten luvat. Lisäksi yksikköön palkattiin energia- ja ilmastoasiantuntija, joka vastaa kaupungin ilmastotoimien suunnittelusta ja koordinoinnista sekä KETS-toimien koordinoinnista ja raportoinnista.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että CO₂-päästöjen vähentäminen tulosalueella liikumista vähentämällä ja etätyöskentelyä lisäämällä onnistui asetettua tavoitetasoa paremmin. Voisiko tästä ottaa mallia koko kaupunkiorganisaatiolle?

Vesihuolto

Vesihuolto on ollut yhtenä tarkastuslautakunnan painopistekohteena vuoden 2022 arvioinnissa. Vesilaitoksen osalta tärkeä yksittäinen toimenpide on ollut uuden häiriöviestijärjestelmän käyttöönotto vuonna 2022. Uuden jätevedenpuhdistamon hanke eteni tavoitteiden mukaan: Nokian Vesi Oy hankki tontin Oy Essity Finland Ab:lta huhtikuussa 2022, minkä jälkeen kilpailutettiin projektinjohto- ja valvontakonsultti sekä pääsuunnittelija onnistuneesti. Myös strategiset tavoitteet on pääosin saavutettu. Ainoastaan viemäriverkoston kunnan saneeraukset jäivät tavoitteesta, tärkeää on kiinnittää huomioita myös infrapalveluissa hankkeiden synkronointiin Nokian Veden kanssa.

Tarkastuslautakunta haluaa korostaa, että Nokian Veden tutkimusyhteistyö yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa kuvautuu mielekkäänä ja tuloksellisenä. Vesikriisin jälkityö on tuottanut kaupungille ainutlaatuista tietoa ja kriisiosaamista, joka on tunnistettu myös valtakunnallisesti.

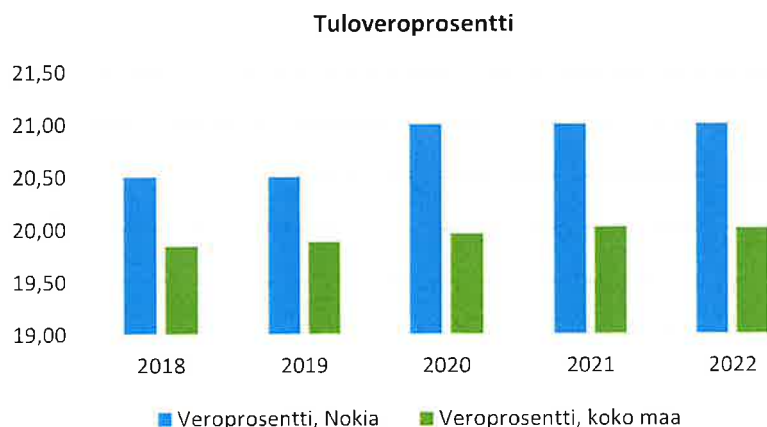
5 Kokonaistalouden arviointi

Kokonaistalouden arviointi on perustunut kuntatalouden keskeisten taloudellisuusmittareiden analyysiin ja vertailuun Suomen kuntiin nähden.

Arviointikertomuksessa tuodaan esiin joitakin keskeisiä tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman tunnuslukuja. Tunnuslukujen tulkinassa on käytetty lähteenä kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta sekä ns. kriisikuntakriteerejä.

5.1 Veroprosentit Nokialla ja koko maassa

Ennen varsinaisten tunnuslukujen esittämistä todetaan Nokian ja koko maan tuloveroprosenttien kehitys viideltä vuodelta (2018–2022).

Kaavio 1. Tuloveroprosentit Nokialla ja koko maassa 2018 - 2022

Kaaviosta 1 nähdään, että Nokian tuloveroprosentti 21,0 on pysynyt ennallaan ja on 0,99 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti (20,01). Kuntalain mukaisen arviointimenettelyn kriteerien mukaan veroprosentin tulisi olla alle

2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotetun keskimääräisen tuloveroprosentin.

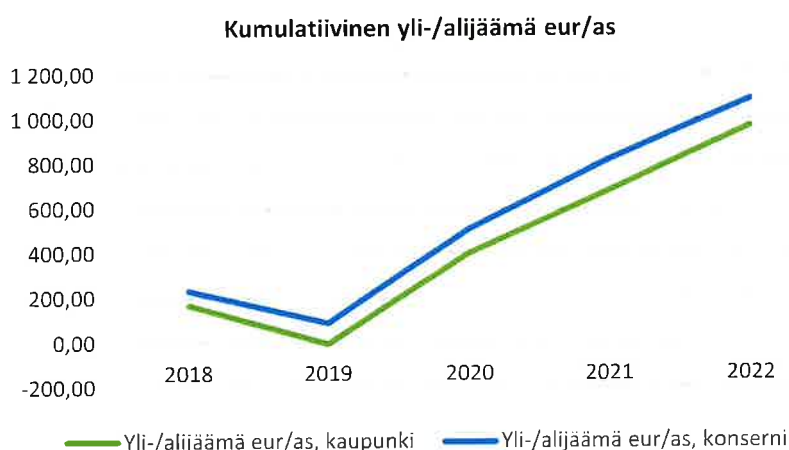
5.2 Tunnuslukuja

Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla kertynyt yli-/alijäämä tilinpäätösvoiton päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Tilikauden tulos oli vuoden 2021 tapaan plusmerkkinen eli 10,5 M€ (2021: 9,8 M€, 2020: 13,9 M€, 2019: -5,8 M€, 2018: -1,6 M€). Tilinpäätössiirtojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 10,6 M€. Konsernin ylijäämä puolestaan oli tilinpäätöksessä 10,0 M€.

Tilikauden ylijäämä (alijäämä) kirjataan taseeseen ylijäämäksi (alijäämäksi). Kaupungilla on nyt taseessaan kertynyttä ylijäämää 34,2 M€ ja konsernilla 38,5 M€. Konsernin asukaskohtainen kertynyt alijäämä on yksi kriisikuntakriteereistä ja sen tulisi olla alle 1 000 €/asukas. Nokian kaupunkikonsernilla on nyt ylijäämää asukasta kohden 1088 €.

Kaavio 2. Kaupungin ja kaupunkikonsernin kumulatiivinen ylijäämä 2018 - 2022, euroa/asukas

Vuosikate prosenttia poistoista (konserni)

$$= 100 * \text{vuosikate} / \text{poistot}$$

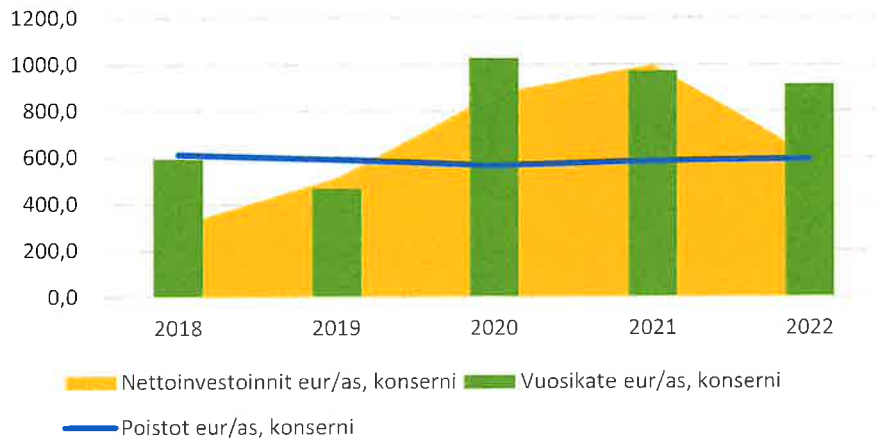
Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien käyttöomaisuuden poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä. Mikäli vuosikate on alijäämäinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Kunnan tulorahoituksen oletetaan olevan riittävä, mikäli tunnusluvun arvo on 100 %. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, mikäli poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenosta valtionosuudet, liittymismaksut ja muut rahoitusosuudet.

Nokian kaupunkikonsernin vuosikate heikkeni edellisvuodesta 1,6 M€ ollen 32,3 M€ (2021: 33,9 M€; 2020: 35,4 M€; 2019: 15,9 M€; 2018: 19,9). Käyttöomaisuuspoistot puolestaan toteutuivat edellisvuotta suurempina ollen 21,5 M€ (2021: 20,4 M€; 2020: 19,5 M€; 2019: 20,1 M€; 2018: 20,5 M€). Vuosikatteen ja poistojen suhde oli näin ollen 154 % (2021: 166 %; 2020: 182 %; 2019: 79 %; 2018: 97 %). Kuntalain mukaan kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde tulisi olla vähintään 80 prosenttia.

Kaaviossa 3 on esitetty, miten kaupunkikonsernin vuosikate on kattanut poistot vuodesta 2018 lähtien. Vuonna 2022 vuosikate asukasta kohden oli 914 €, mikä kattoi poistot (poistot 594 € / asukas). Investointeihin käytettiin 607 € / asukas.

Vuosikate, nettoinvestoinnit ja poistot eur/ as

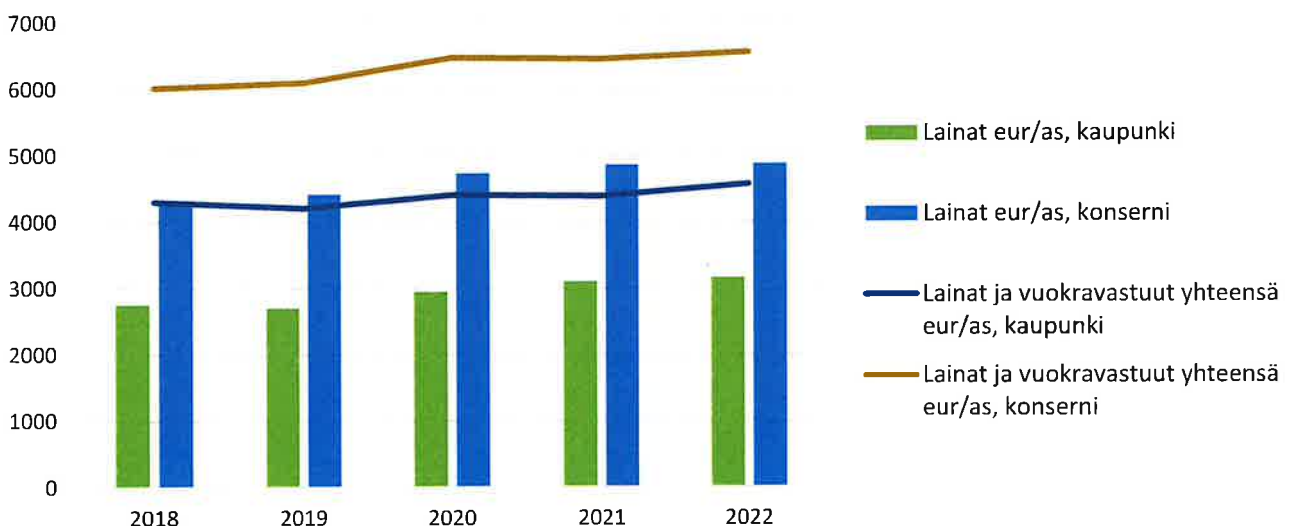
Kaavio 3. Vuosikate, nettoinvestoinnit ja poistot 2018-2022, euroa/asukas

Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainoja ja vuokravastuita tulee tarkastella kokonaisuutena, koska vuokravastuu on maksettava ajan kuluessa siinä missä lainakin. Kaaviosta 6 nähdään, että Nokian kaupunkikonsernin lainojen ja vuokravastuiden asukaskohtainen määrä on kasvanut hieman edellisvuodesta ollen 6555 €/as (2021: 6452 €/as). Koko maassa konsernin lainojen ja vuokravastuiden asukaskohtainen määrä oli vuonna 2021 keskimäärin 9065 €/as. Vuoden 2022 osalta koko maan tietoa ei ole vielä saatavilla. Kuntalain mukaan asukasta kohden lasketun konsernin lainojen ja vuokravastuiden määrän tulisi olla alle 50 prosenttia korkeampi kuin kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän.

Lainat ja vuokravastuut eur/as

Kaavio 4. Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas. Tunnusluku Nokian kaupungista vuosilta 2018-2022.

Lainanhoitokate (konserni)

= (vuosikate + korkokulut) / (korkokulut + lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate kertoo tulo- ja hoitokate riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja. Kuntalain mukaan konsernitilinpäätöksen

laskennallisen lainanhoitokatteen tulisi olla vähintään 0,8. Nokian kaupunkikonsernissa tunnusluku pysyi yli 1:ssä ollen 1,5 (2021: 1,6 ja 2020: 1,7).

Nokialla, 9. toukokuuta 2023

Teresa Kwick
puheenjohtaja

Niina Melkko
varapuheenjohtaja

Aki Karjalainen

Elina Kivimäki

Juha-Pekka Mannila

Marko Olander

Sari Roivas